

REVISTA CICSA

serie nouă

IX/2023

Consiliul Științific/ Scientific Board:

Prof. Dr. Paolo **Carafa** – Sapienza University of Rome, Italy

Prof. Dr. Carol **Căpiță** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. Miron **Ciho** – University of Bucharest, Romania

Assist. Prof. Dr. Emna **Ghith-Hmissa** – University of Sousse, Tunisia

Prof. Dr. Andreas **Gutsfeld** – Université de Lorraine (Nancy 2), France

Prof. Dr. emer. Antal **Lukacs** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. Ecaterina **Lung** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. emer. Gheorghe-Vlad **Nistor** – University of Bucharest, Romania

Dr. Cristian Eduard **Ștefan** – Institute of Archaeology „V. Pârvan”, Bucharest, România

Prof. Dr. Christoph **Uehlinger** – Universität Zürich, Switzerland

Dr. Mădălina **Vârtejanu-Joubert** – Institut national des langues et civilisations orientales
(INALCO), Paris, France

Prof. Dr. Anton Carl **van Vollenhoven** – North-West University, South Africa

Lect. Dr. Daniela **Zaharia** – University of Bucharest, Romania

Comitetul de Redacție/ Editorial Board

Florica (**Bohîlțea**) **Mihuț** – University of Bucharest

Mădălina-Teodora **Comănescu** – Site Administrator

ISSN 2457 – 3809

ISSN – L 2457 – 3809

<https://cicsaunibuc.wordpress.com/revista/revista-online>

In memoriam

LIGIAE BÂRZU

(1930-2003)

archaeologist and professor

Cuprins/ Content

Articole și Studii/Articles and Studies

Florica (Bohîlțea) MIHUȚ, Rodica URSU-NANIU – Remembering Ligia Bâzu (1930-2003)	6
Sterling WRIGHT, Franceska-Cristina ȘTIRBU – Exchanging genes and goods: How ancient DNA can potentially illuminate complex mobility patterns in the Black Sea region.....	14
Noria PETRACHE – Defining the Human Condition in Stoic Philosophy: A Case Study on the characterization of Emperor Marcus Aurelius.....	26
Ana-Maria BALȚĂ – Some preliminary conclusions regarding the end of the Roman Provincial Coinage in <i>Dacia</i>	40
Vlad CIUR – A brief discussion about the circulation of North-Italic <i>Firmalampen</i> marks found in Roman Dobrudja.....	53
Hanna MILEWSKA – Working animal’s welfare in antiquity. An interdisciplinary comparison of ancient horse breeding and training methods, as well as historical equipment, with modern horse welfare research results.....	75
Adrian-Gabriel MATEȘAN – Between archaic and modern: σκούθαι and πατζινάκοι in <i>The Alexiad</i> of Anna Komnene.....	89

Recenzii și prezentări de carte/ Reviews and Book Presentations

Tracy B. Henley, Matt J. Rossano, Edward P. Kardas (ed.), <i>Handbook of Cognitive Archaeology. Psychology in Prehistory</i> , New York, Routledge, 2020, pp. 545, ISBN: 978-1-1385-9450-0 – Noria PETRACHE.....	101
Llyod Llewellyn-Jones, <i>Persians: The Age of the Great Kings</i> , New York, Hachette Book Group, 2022, 448 p., ISBN: 978-1-5416-0034-8 – Georgia-Bianca-Maria ISCRU.....	105
Bruno Currie, <i>Herodotus as Homeric Critic</i> , HISTOS Supplement 13, Oxford, HISTOS, 2021, 109 p., ISSN (Online): 2046-5963; (Print):2046-5955 – Melania Teodora MUNTEANU.....	108
Andrew G. Scott, <i>An Age of Iron and Rust. Cassius Dio and the History of His Time</i> , Leiden, Boston, Ed. Brill, 2023, 258 p., ISBN: 978-90-04-54111-5 – Nicolae-Vlad CIORICARU.....	112

Andrei Opaîţ, Alexandru Barnea, Bianca Grigoraş, Adriana Panaite, Dragoş Hălmagi, *Dinogetia II. Amforele romane*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2022, Biblioteca Istro-Pontica, Seria Arheologie 22, 180 p + 105 pl. + 18 figuri incluse în text, ISBN: 978-606-020-549-4 – Florentina GHEMUŢ.....115

Cronica activităţii Centrului de Istorie Comparată a Societăţilor Antice, anul 2023 – Florica (Bohîlţa) MIHUŢ.....119

**LLYOD LLEWELLYN-JONES, *Persians: The Age of the Great Kings*,
New York, Hachette Book Group, 2022, 448 p., ISBN: 978-1-5416-0034-8**

Georgia-Bianca-Maria ISCRU
Universitatea din București

<https://www.doi.org/10.31178/cicsa.2023.9.9>

Persians: The Age of the Great King de Llyod Llewellyn-Jones oferă o privire fascinantă asupra culturii persane, autorul însuși Lloyd Llewellyn-Jones fiind cunoscut ca un entuziast cunoscător al tuturor aspectelor acestei civilizații. Lucrarea explorează detaliat istoria, religia, arta, arhitectura, literatura și modul de viață al acestei culturi într-un stil accesibil și interesant.

Una dintre marile calități ale cărții este modul în care autorul prezintă sursele, evidențele și interpretările lor, astfel încât cititorul să-și poată face o idee clară despre subiect. De asemenea, se oferă o mulțime de informații interesante despre obiceiurile și tradițiile perșilor, precum și despre impactul lor asupra altor culturi și regiuni. Un alt aspect pozitiv al cărții este utilizarea imaginilor și a diagramelor, care ajută la vizualizarea și înțelegerea mai bună a subiectelor abordate. În plus, autorul reușește să explice concepte și idei complexe într-un mod simplu și accesibil, fără a-și pierde rigoarea științifică.

Cartea începe prin a situa cititorul în contextul istoric și politic al Imperiului Persan, înainte de a intra în detaliile perioadei regilor Darius I și Xerxes I (p. 19). Llewellyn-Jones analizează modul în care acești regi au administrat imperiul și cum au abordat problemele economice, militare și culturale. De asemenea, autorul examinează și impactul pe care aceste abordări le-au avut asupra istoriei ulterioare a Persiei. O altă temă importantă abordată în cartea este religia persană. O atenție aparte este oferită modului în care religia a influențat cultura și societatea persană, precum și mecanismelor prin care persanii au adoptat și au adaptat religiile altor culturi și națiuni cu care au intrat în contact. De asemenea, Llewellyn-Jones analizează și modul în care persanii au gestionat relațiile cu popoarele din afara imperiului, precum grecii, sau cu egiptenii înainte de anexare (cap. 4, p. 109).

Astfel, se prezintă o cronologie narativă pe dinastii, întreruptă de o secțiune cu o tematică extinsă – probabil cea mai puternică parte a cărții – intitulată „A fi persan”. Sunt explorate aici subiecte precum rolul femeilor, eticheta curții, natura regalității și rolul sclaviei în Imperiul Persan. Titlurile capitolelor au uneori o sonoritate poate prea evident orientată spre atragerea publicului – de exemplu, „birocrății” deja „stăpâneau lumea” – iar textul însuși este adeseori puțin excesiv în utilizarea aluziilor și analogiilor anacronice (cap. 6, p. 149). Llewellyn-Jones nu ezită să critice Imperiul Persan – în special cu privire la sclavie – dar scopul clar al cărții este să îl descrie ca pe un „lucru bun”, un imperiu multicultural, de la care Occidentul ar putea învăța, contrastând favorabil atât cu imperiul roman, cât și cu imperiile coloniale moderne, mai ales cel britanic.

La baza acestui argument se află punctul de vedere conform căruia realitățile Imperiului Persan au fost denaturate în sursele vremii respective, dintre care multe sunt în greacă și, prin urmare, reprezintă punctul de vedere al inamicilor săi (p. 26). Bazându-se pe critica lui Edward Said la adresa orientalismului, Llewellyn-Jones susține că istoricii europeni s-au bazat pe aceste surse pentru a picta o imagine necruțătoare a Imperiului Persan. Cu toate acestea, într-adevăr, dintre toate imperiile persane, Imperiul Ahemenid al lui Cyrus și Darius a fost cel care s-a bucurat de o apreciere mai nuanțată în imaginarul occidental. La urma urmei, Cyrus a fost *Unsul Domnului în Biblie* (Cyrus rămâne un nume popular în rândul anumitor comunități protestante, în special în America de Nord), în timp ce Hegel a pronunțat celebrul citat potrivit căruia: „În Persia se naște mai întâi acea lumină care strălucește ea însăși și luminează ceea ce este în jur. ... Principiul dezvoltării începe cu istoria Persiei; acesta constituie, prin urmare, începutul istoriei.” (cap. 3, p. 106) Această perspectivă poate fi apreciată, la un moment dat, ca fiind mai optimistă decât cea exprimată de memoria istorică a iranienilor înșiși, pentru care ahemenizii se retrăseseră atât de mult în mit, încât fuseseră uitați în mare măsură până când arheologia modernă (europeană) a început să-i readucă în atenție în secolul al XIX-lea.

Prin urmare, cu nu puțină ironie, pentru a remedia dezechilibrul surselor grecești, Llewellyn-Jones susține că va apela la aceste surse arheologice pentru a oferi o contra-narațiune clar persană. Sursele grecești sunt însă greu de ignorat. Llewellyn-Jones recunoaște acest lucru și, în în pofida intențiilor declarate, se întoarce frecvent la sursele grecești, inclusiv la Herodot. Anumite secțiuni se bazează aproape în întregime pe relatarea istoricului grec, precum, descrierea răzvrătirii lui Intaphrenes, deși, în scopul asigurării accesibilității pentru publicul larg, textul evită

cu totul citările din sursele primare sau secundare. Așa se face că, deși ni se precizează că „spune Herodot”, nu ni se indică unde anume a spus-o și câte detalii a inclus. În schimb, cititorului i se oferă periodic referințe la inscripțiile descoperite arheologic.

Printre alți scriitori antici la care s-a apelat este Ctesias, care, în calitate de medic la curtea lui Artaxerxes al II-lea, oferă o relatare alternativă și utilă a revoltei lui Cyrus cel Tânăr, care este cunoscut în mare parte posterității prin opera lui Xenofon (p. 32). Lui Xenofon i se acordă în mod bizar destul de puțină atenție, în ciuda sau poate datorită faptului că este un autor grec cu afinități persane. *Cyropaedia* sa – educația lui Cyrus – este, după cum notează Llewellyn-Jones, una dintre marile opere ale literaturii care a supraviețuit din acea perioadă, fiind opera favorită a multor gânditori ai Renașterii și Iluminismului. Textul este, în general, privit cu nostalgie de către Cyrus cel Tânăr, ca o reflecție asupra lui Cyrus cel Mare, însă, cel mai probabil (după opinia istoricilor moderni) Xenofon utilizează această „formă de expresie literară” pentru a introduce, de fapt, ideologia persană contemporană, mitologia politică în curs de constituire în jurul fondatorului imperiului.

Una dintre cele mai importante teme ale cărții este modul în care Imperiul Persan a fost administrat în timpul domniilor lui Darius I și Xerxes I. Autorul analizează modul în care acești regi au gestionat problemele economice, politice și culturale ale imperiului, și cum aceste decizii au influențat istoria ulterioară a Persiei.

Capitolele dedicate contribuției culturale ahenenide la civilizația mondială sunt compuse într-o manieră ușor subiectivă, cu o evidentă tendință de a-i pune pe perși în prim-plan, procedeul obișnuit al autorului fiind acela de a dezvolta relatarea în stili elegiac, pentru a o încheia într-o înflorire finală cu o critică deschisă împotriva „amenințărilor internaționale la adresa libertății Iranului”. Dincolo de aceste ecouri ale subiectivismului autorului, lucrarea rămâne o istorie generală interesantă a Persiei ahenenide, privită din perspectiva unei multitudini de surse. Fără a înnoi cu adevărat teoriile istoriografice din domeniu, Llyod Llewellyn-Jones reușește să ofere publicului larg o sinteză informată și utilă.